

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสีอำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ” และผลของการวิจัยมีสาระสำคัญ ลำดับขั้นตอนของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ประชากร ซึ่งเป็นเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ ฯ จำนวน 122 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.02 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.18 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 68.03 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 87.70 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.28 มีจำนวนพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ 5 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 86.07 และการสนับสนุนจากภาครัฐ จำนวน 95 คน ได้รับการสนับสนุนมาก (3 ด้านขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 77.87

2. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.98) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านครอบครัว (ค่าเฉลี่ย = 4.32) รองลงมา คือ ด้านที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย = 4.14) ด้านสภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย = 3.98) ด้านความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย = 3.91) ด้านนันทนาการ (ค่าเฉลี่ย = 3.98) ด้านสุขภาพอนามัย (ค่าเฉลี่ย = 3.89) และด้านการศึกษา

(ค่าเฉลี่ย = 3.86) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย = 3.84) สรุปผลในแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านสุขภาพอนามัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.89) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านมีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดได้ใช้/บริโภค (ค่าเฉลี่ย = 4.25) รองลงมาคือ ท่านนอนหลับพักผ่อนเพียงพออย่างน้อยวันละ 6 – 8 ชั่วโมง (ค่าเฉลี่ย = 4.17) และท่านได้รับประทานอาหารครบ 5 หมู่เพียงพอในแต่ละวัน เช่น นม ไข่ ข้าว ผัก ผลไม้ (ค่าเฉลี่ย = 4.06) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านมักหลีกเลี่ยงอาหารรสเผ็ดจัด เย็นจัด และของทอด ที่ส่งผลต่อสุขภาพของท่านในอนาคต (ค่าเฉลี่ย = 3.68) และท่านได้ออกกำลังกายเป็นประจำสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละครึ่งชั่วโมง (ค่าเฉลี่ย = 3.62)

2.2 ด้านการศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.86) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การศึกษาหรือการฝึกอบรมช่วยให้ท่านเป็นคนมีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.31) รองลงมาคือ ท่านได้นำการถ่ายทอดเทคโนโลยี การฝึกอบรมด้านการเกษตร มาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.04) และท่านได้รับการศึกษา การฝึกอบรมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย = 3.85) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การศึกษาของท่านมีผลต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ค่าเฉลี่ย = 3.53)

2.3 ด้านที่อยู่อาศัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.14) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บ้านของท่านอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่น มีอากาศถ่ายเท และร่มรื่น (ค่าเฉลี่ย = 4.31) รองลงมา คือ บ้านของท่านมีความมั่นคง แข็งแรงและท่านเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์บ้านที่อยู่อาศัยถูกต้องตามกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย = 4.28) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บ้านของท่านมีเครื่องอำนวยความสะดวกตามสมควร เช่น ตู้เย็น เครื่องซักผ้า พัดลม เต้าแก๊ส และพาหนะเดินทาง (ค่าเฉลี่ย = 4.17) และบ้านของท่านสะอาดปลอดจากพาหะนำโรคจากแมลงสาบ หนู และยุง (ค่าเฉลี่ย = 3.77)

2.4 ด้านครอบครัว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.32) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านให้เกียรติกับคนในครอบครัว ให้ความไว้วางใจกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.42) รองลงมาคือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ครอบครัวของ

ท่านได้ปรึกษาหารือกันโดยใช้เหตุผล (ค่าเฉลี่ย = 4.33) และครอบครัวมักจัดกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญ เช่น วันเกิด วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันแม่ และวันพ่อ (ค่าเฉลี่ย = 4.32) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครอบครัวของท่านมีความรักความสามัคคี ไม่ทะเลาะวิวาทกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.25)

2.5 ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครอบครัวของท่านประหยัดค่าใช้จ่าย โดยทำกับข้าวรับประทานเองเป็นส่วนใหญ่ และซื้อกับข้าวเป็นบางครั้ง (ค่าเฉลี่ย = 4.36) รองลงมาคือ สมาชิกในครอบครัวของท่านเป็นสมาชิกออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 4.24) และสมาชิกในบ้านของท่านหลีกเลี่ยงการพนันที่เป็นบ่อเกิดของความหายนะ (ค่าเฉลี่ย = 4.23) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านได้มีการออมเงินฝากไว้ในธนาคารเพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็นในอนาคต (ค่าเฉลี่ย = 3.13) และท่านมีเงินทุนเป็นของตนเองในการประกอบอาชีพเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.97)

2.6 ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.98) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ชุมชนของท่านมีสภาพแวดล้อมที่บริสุทธิ์ (ค่าเฉลี่ย = 4.15) รองลงมาคือ ในชุมชนของท่านมีการคมนาคมที่สะดวก และไม่ประสบกับภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม (ค่าเฉลี่ย = 4.03) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ในชุมชนของท่านปลอดภัยจากปัญหามลภาวะ เช่น ฝุ่นละออง เสียงดัง น้ำ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย = 3.84)

2.7 ด้านนันทนาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.90) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านใช้เวลาว่างทำงานอดิเรกที่ชอบ เช่น ปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ เย็บปักถักร้อย และซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ (ค่าเฉลี่ย = 3.98) รองลงมาคือ ท่านใช้เวลาว่างในการเพิ่มพูนความรู้ในอาชีพ (ค่าเฉลี่ย = 3.81)

2.8 ด้านความปลอดภัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.91) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ชุมชนของท่านได้ช่วยกันป้องกันเรื่องอาชญากรรม และภัยธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 4.07) รองลงมาคือ ชุมชนของท่านได้ช่วยกันป้องกันเรื่องการลักทรัพย์ (ค่าเฉลี่ย = 4.04) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนของท่านปลอดภัยจากยาเสพติดให้โทษ (ค่าเฉลี่ย = 3.50)

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสี้อ อำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ จากแบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ ภาครัฐบาล หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มจำนวนงบประมาณต่อยอดในการดำเนินโครงการให้ต่อเนื่อง หรือให้มีโครงการอื่นมาจัดทำให้ต่อเนื่องกัน ควรจัดหาตลาดรองรับพืชผลทางการเกษตรของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ โดยมีบอร์ดประชาสัมพันธ์และจัดอบรมให้ความรู้ ข่าวสาร เกี่ยวกับเกษตรกรรมตามหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น และ ควรมีการจัดการศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม เพื่อนำมาต่อยอดกับเกษตรกรรมของตนเอง

5. ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสี้อ อำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ ที่ควรนำไปศึกษาหาแนวทางระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสี้อ อำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ มีจำนวน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านสุขภาพอนามัย

6. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสี้อ อำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ จากการระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ที่พิจารณาเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น มีดังนี้

6.1 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ถ้าโครงการนี้จัดทำครบตามที่กำหนดไว้ จะทำให้เกษตรกรได้มีรายได้จากการปลูกพืชผัก ผลไม้ ได้ขายตามตลาดชุมชน ตามตลาดหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สร้างอาชีพเสริมได้นอกจากการการปลูกข้าวนาปี ทำให้มีรายได้เสริมให้กับครอบครัว ลดค่าใช้จ่ายได้มาก ควรให้เจ้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เกี่ยวกับตลาดใหญ่ ๆ หรือจัดหาตลาดรองรับพืชผลของเกษตรกรตามโครงการนี้ ให้เกษตรกรจัดทำเป็นกลุ่มหลาย ๆ คน ร่วมกันทำผลผลิตมารวมกัน ใครมีอะไรบ้างทำมาร่วมกันให้ได้ผลผลิตที่มากพอที่สามารถให้นำหน้ามารับซื้อกับเกษตรกรส่งออกไปสู่ตลาดจังหวัดและงานที่ทางจังหวัดได้จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ดังนั้น เศรษฐกิจการตลาดจึงเป็นที่สำคัญมากสำคัญเกษตรกร และควรสนับสนุนอาชีพของเกษตรกรได้สร้างรายได้จากอาชีพเสริม เช่น เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม เป็นต้น

6.2 ด้านการศึกษา ได้แก่ ควรมีการจัดอบรม ให้ความรู้การวิเคราะห์เรื่อง ของดิน ของน้ำ และของพันธุ์พืชที่เหมาะสมแต่ละพื้นที่ จัดพาไปศึกษาดูงานตามศูนย์การ เรียนรู้เกษตรกรรมในสถานที่ต่าง ๆ นำแนวทางและวิธีการทำให้ประสบความสำเร็จ สามารถนำมาต่อยอดการเกษตรของตนเองและชุมชนได้ในงบประมาณการลงทุนที่สูง ต้อง ใช้ความรู้กับประสบการณ์ที่มี ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่ออินเทอร์เน็ต หรือตามศูนย์ การเรียนรู้ต่าง ๆ สนับสนุนให้ความรู้ตรงตามอาชีพและความสามารถในแต่ละพื้นที่ เพราะ ในแต่ละพื้นที่จะมีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ประจำหมู่บ้าน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านนำ ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาจัดทำเป็นกลุ่มอาชีพ แนะนำให้ความรู้ในการบริหารจัดการ ให้เป็นระบบ ไม่ให้เกิดการเอาวัดเอาเปรียบกันในกลุ่ม ดังนั้น ความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการ ดำเนินชีวิตในชุมชน สังคม ให้รู้เท่าทันกระแสของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทุกนาที

6.3 ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ควรปลูกผักรับประทานเอง ให้ปลอดสารเคมี ส่งผลทำให้สุขภาพอนามัยดี จิตใจดี และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมา สนับสนุนการปลูกผักอินทรีย์ ให้คำแนะนำเรื่องพืชผักเพื่อสุขภาพ ทำเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพสินค้าการเกษตร ปลูกเอง กินเอง และมีรายได้จากการขายพืชผัก เพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ทำนา ทำสวน สุขภาพไม่ค่อยดี มีโรคประจำตัว เบาหวาน ความดัน หัวใจ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องเน้นให้ดูแลสุขภาพ โดยเริ่มต้นจากการ รับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ที่ปลอดสารเคมี มีจิตใจที่ดี ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับ เรื่องนี้ ให้คำแนะนำ วิธีการปลูกพืชผักอินทรีย์ รับประทานได้ และขายได้ เพื่อสุขภาพของ ทุกคนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยภาพรวม อยู่ในระดับ (ค่าเฉลี่ย = 3.98) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้าน ครอบครัวยุ (ค่าเฉลี่ย = 4.32) รองลงมา คือ ด้านที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย = 4.14) ด้านสภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย = 3.98) ด้านความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย = 3.91) ด้านนันทนาการ (ค่าเฉลี่ย = 3.98) ด้านสุขภาพอนามัย มากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.89) และด้านการศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 3.86) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย = 3.84)

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกุสุมา โกศล (2555) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัด สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวัฒน์ ชันโท (2557) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชน คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยบริการชุมชน คลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา ในภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของปรกรณ์ วาณิชย์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษาตำบลวารินชำราบ และตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า 1) คุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลวารินชำราบและตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี เมืองมุงคุณ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับดี อันดับที่ 1 คือ ด้านที่อยู่อาศัยมีคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเนินสูง อยู่ในระดับดีมาก อันดับรองลงมา คือ ด้านครอบครัว คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเนินสูงอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีสุดา มีชำนาญ และสมชาย ลักขณานุกรักษ์ (2553) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน

2. จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกร ด้านครอบครัว ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.32) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านให้เกียรติกับคนในครอบครัว ให้ความไว้วางใจกัน (ค่าเฉลี่ย = 4.42) รองลงมาคือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ครอบครัวของท่านได้ปรึกษาหารือกันโดยใช้เหตุผล (ค่าเฉลี่ย = 4.33) และครอบครัวมักจัดกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญ เช่น วันเกิด วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันแม่ และวันพ่อ (ค่าเฉลี่ย = 4.32) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครอบครัวของท่านมีความรักความสามัคคี ไม่ทะเลาะวิวาท (ค่าเฉลี่ย = 4.25) ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

กฤษมา โกลล (2555) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคุณภาพชีวิตเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ในด้านชีวิตการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.04 รองลงมา คือ ด้านชีวิตครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.96 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี เมืองมุงคุณ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับดี คือ ด้านครอบครัว คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเนินสูงอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสุดา มีชำนาญ และสมชาย ลักษณะนุรักษ์ (2553) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพกายและจิต ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านความพึงพอใจในชีวิต

3. ผลการศึกษาค้นคว้าความแตกต่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสีอำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ และการสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสีอำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า

1. เกษตรกรทั้งเพศหญิง เพศชาย ในโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น มีคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า มีครอบครัว มีสุขภาพอนามัย มีการศึกษา มีที่อยู่อาศัย มีสภาพแวดล้อม มีกิจกรรมในชุมชนเหมือนกัน มีความปลอดภัย และมีเศรษฐกิจที่เหมือนกัน ไม่มีอะไรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้ชายและหญิงมีคุณภาพชีวิตที่ต่างกัน เมื่อปัจจุบันนี้ความเหลื่อมล้ำ

เรื่องเพศก็ไม่สำคัญ มีความเท่าเทียมกัน มีความสามารถเหมือนกัน ล้วนแล้วมีความสามารถที่เก่งกันคนละด้าน ดังนั้น ไม่ว่าจะเพศหญิงหรือเพศชายมีคุณภาพชีวิตที่เท่าเทียมกัน ทั้งการเป็นผู้นำ ความคิดเห็น และอีกหลายเรื่องราวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. เกษตรกรมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปีเป็นส่วนใหญ่ในโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น แต่มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อเทียบกับชีวิตครอบครัว พบว่า เกษตรกรมีการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ อายุของเกษตรกรก็อยู่ในช่วงวัยทำงานอยู่แล้ว แต่มีปัญหาของสุขภาพที่เกษตรกรบางคนก็แข็งแรง บางคนก็มีโรคภัยไข้เจ็บ สาเหตุก็มาจากอาหารการกินด้วย ประสบการณ์ของเกษตรกรก็แตกต่างกันในแต่ละครอบครัว อายุที่ต่างกัน ประสบการณ์และความคิดเห็นก็ต่างเช่นกัน แต่ตรงกันข้ามที่ไม่ต่างเพราะเกษตรกรมีความคิดที่ต่าง และมีความพึงพอใจในสิ่งที่ได้ต่าง เช่นเดียวกัน

3. เกษตรกรมีระดับการศึกษาอยู่ระดับประถมเป็นส่วนใหญ่ในโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น แต่มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับการศึกษา อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทำนาเป็นรุ่นพ่อรุ่นแม่ที่สมัยนั้นการศึกษายังไม่ถึงในแต่ละชุมชน แต่ละครอบครัว การดำรงชีวิตก็ได้จากประสบการณ์ที่สะสมกันมา สั่งสอนกันมารุ่นสู่รุ่น และไม่ค่อยมีเด็กรุ่นใหม่มาทำนาและน่าจะมีรุ่นใหม่ ๆ มาทำอาชีพการเกษตรให้ทันสมัยก้าวทันโลก ทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้นให้มีประสิทธิภาพ โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี

4. เกษตรกรมีสถานภาพสมรส เป็นส่วนใหญ่ในโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ที่มีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อเทียบกับชีวิตครอบครัว พบว่า เกษตรกรมีครอบครัวที่สมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ มีบ้านเรือนเป็นของตัวเอง ช่วยกันทำงาน แต่ก็มีบ้างครอบครัวที่อยู่ตัวคนเดียวไม่มีคู่ครอง เวลาทำงานก็ต้องดูแลตัวเอง ทำการเกษตรก็จ้าง แต่ไม่ใช่เรื่องที่แปลก เพราะทุกวันนี้ไม่เกี่ยวกับครอบครัวสมบูรณ์หรือไม่ตัวคนเดียว ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความสะดวกสบายเป็นใหญ่ ไม่มีเงินจ้างก็ืมเป็นหนี้ เนื่องจากไม่กลัวหนี้สินที่นำมาหาความสะดวกสบายให้คนในครอบครัว รัฐช่วยได้ถ้าเกษตรกรต้องการอะไร ดังนั้น การจะมีครอบครัวที่สมบูรณ์หรือตัวคนเดียวก็ไม่แตกต่างกับปัจจัยอะไร เพราะเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี สะดวก สบาย ไม่ต้องลงมือทำเองก็ได้ ปัจจัยมาจากเงินเป็นตัวกำหนดชีวิตว่าต้องเป็นไปในทิศทางไหน จะดีขึ้นหรือจะเลวร้ายลงก็ขึ้นที่การกระทำและความคิดเห็น โดยการศึกษาก็เป็นแค่ส่วนน้อยมากในการ

ดำรงชีวิต ซึ่งเน้นประสบการณ์เป็นใหญ่ มีประสบการณ์มากก็ทำได้มาก ประสบการณ์น้อยก็ทำได้น้อย ทุกสิ่งเกิดขึ้นกับตัวบุคคลว่าจะเรียนรู้ไปทางไหนหรือครอบครัวพาทำไปแบบไหนก็จะทำแบบนั้นไปสู่รุ่นหลานต่อไป

5. เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปในโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ที่มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับครอบครัว ที่อยู่อาศัย มีสภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และมีเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีครอบครัวขนาดใหญ่ มีความเป็นอยู่ที่ดี อบอุ่น มีสภาพแวดล้อมที่ไม่แออัด สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้ และส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่บ้านก็มีแม่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลูกหลาน พอมีอายุที่พอทำงานได้ก็ไปหางานทำที่ต่างจังหวัด กลับมาอีกที่ก็หน้าเทศกาลเป็นส่วนใหญ่ มีสมาชิกมากหรือน้อยก็ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต เพราะเครื่องอำนวยความสะดวกก็เข้าถึงได้ทุกครัวเรือน อาจจะต่างเรื่องค่าใช้จ่าย แต่บ้างครัวเรือนก็รับภาระแทนที่ที่มี ชื่อเท่าที่จำเป็น ปลูกพืชผลรับภาระตนเองได้ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการมากกว่า ดังนั้น ไม่ว่าจะมีความสมาชิกมากหรือน้อยไม่สำคัญเท่าการบริหารจัดการชีวิตให้ปกติได้โดยไม่สำคัญ เพราะทุกวันนี้ทุกคนชอบความสะดวกสบาย ใช้เงินเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต จึงทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรไม่มีความแตกต่างกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

6. เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ 5 ไร่ขึ้นไป เป็นส่วนใหญ่ในโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ที่มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ พบว่า โครงการนี้ทำขึ้นเพื่อให้เกษตรกรได้ปรับใช้พื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ เพื่อให้สร้างรายได้โดยไม่ให้ศูนย์เปล่า ซึ่งรู้หรือไม่ว่าการทำอะไรให้เหมือนกันทั้งประเทศมันค่อนข้างเสียหายในทางเศรษฐกิจ อันที่จริงแล้วเกษตรกรทราบว่ามันจะทำอะไรแล้วได้ผล แต่ที่ไม่ทำเพราะบางอย่างต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง ซึ่งมันไม่คุ้มค่ากับที่ลงทุนไป อย่างที่ว่าการศึกษาคือการลงทุน แต่มันไม่เสมอไป เพราะทุนที่ลงทุนไปนั้นคุ้มค่าที่จะได้คืนหรือได้กำไรเพิ่มขึ้นหรือเปล่า ไม่ใช่ว่าต้องเสี่ยงทุกอย่างที่อย่างทำเพื่อตามกระแส ต้องวิเคราะห์ให้รอบด้านที่เป็นปัจจัยสำคัญ ไม่สามารถเปรียบเทียบได้กับคนที่ทำการเกษตรกรรมแล้วสำเร็จ ลองถามดูว่าเขาสำเร็จเพราะอะไร งบประมาณมาจากทางไหนบ้าง มันไม่สามารถเลียนแบบกันได้ ถึงแม้ว่าประสบการณ์ด้านนั้นไม่เก่ง แต่ไม่ใช่จะทำได้กันทุกคน ถ้าไรพื้นฐานของคนมันต่างกัน โชคชะตาฟ้าลิขิตก็ต่างกัน ทุกอย่างล้วนแล้วมีปัจจัยของมันเป็นพื้นฐาน ดังนั้น

ควรทำอย่างไรกับพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการนี้ ไม่ว่าจะปลูกอะไรก็เป็นหนึ่งก่อนทั้งนั้น เพราะต้นทุนไม่มี ข้าวที่ดัง ๆ ก็มีอยู่เป็นช่วง ๆ ฤดูปลูกข้าวก็มีข้าวราคาข้าวตกต่ำ ฤดูแล้งก็มีข้าวพืชผักผลไม้ล้มตลาค ราคาถูก เดือดร้อนกันถ้วนหน้า มีธุรกิจใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชน คือปลูกข้าวโพด ปลูกหญ้าขาย เป็นธุรกิจใหม่ที่ดีอย่างหนึ่ง ขายได้ ราคาเหมาะสม แต่ก็ เป็นธุรกิจบางช่วงฤดูเท่านั้นไม่ตลอดไป ธุรกิจนี้สามารถทำได้ อย่างนี้เป็นต้น จึงทำให้ปัจจัยด้านจำนวนพื้นที่ไม่แตกต่างกันมาก แม้วามีพื้นที่มากก็ได้มากขายได้มาก มีพื้นที่น้อยได้น้อยก็ขายได้น้อย นั่นเป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ก็ไม่เสมอไป ถึงมีพื้นที่มากบริหารจัดการไม่ได้ก็ได้ผลผลิตน้อยก็ขายได้น้อย มีพื้นที่น้อยบริหารจัดการได้ดีได้ผลผลิตมากก็ขายได้มาก ทุกอย่างขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการมากกว่า

7. เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ 3 ด้านขึ้นไปในโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น มีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับทุกด้านไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรได้รับการสนับสนุนเหมือนกัน อาจจะต่างกันที่ได้ต่างจำนวนพื้นที่ งบประมาณที่ได้ตามจำนวน จึงเป็นปัจจัยหลักในการบริหารจัดการ งบประมาณไม่พอก็ต้องออกเพิ่มเติมบ้างเท่ากำลังที่มี เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี งบประมาณแต่ละโครงการใช้งบที่สูงมาก เลยเป็นโครงการที่ท้อและจบไปโดยสิ่งต่าง ๆ ยังไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร ยังไม่ตอบจุดประสงค์ของโครงการ บางโครงการก็ยึดไปเรื่อย ๆ แล้วแต่จุดประสงค์ของโครงการนั้น ๆ ไม่นานโครงการใหม่ก็เข้ามาแทนที่ อาจต่อเนื่องจากโครงการเดิมบ้างหรือไม่ก็เป็นโครงการอื่น เอาที่ต้องการอยากให้เกษตรกรทำอะไรตามจุดประสงค์ ซึ่งมีโครงการที่ต่อจากโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น เป็นโครงการที่สนับสนุนปลูกข้าวอินทรีย์ เพราะปีนี้ราคาข้าวแพง ซึ่งต่างจากโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพราะช่วงนั้นราคาข้าวตกต่ำมาก เป็นการส่งเสริมปลูกข้าวไร้สารเคมีแทน จึงเป็นสาเหตุว่าทำไมเกษตรกรทำทุกอย่างเหมือนกับจะดีขึ้น แต่กับเป็นหนี้ และเพิ่มขึ้น อาจมีหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้น ดังนั้น เกษตรกรควรคิดพิจารณาให้ดีก่อนที่จะเชื่ออะไรง่าย ๆ คงคาดเดาไม่ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แต่ที่รู้คือ สิ่งที่ทำอยู่เป็นอาชีพหลักทำมานานจึงถึงปัจจุบันนี้ดีกว่า เนื่องจากทุกอย่างขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจที่ไม่เคยอยู่นิ่ง มีขึ้นมีลงเป็นธรรมดาของเศรษฐกิจ แต่เรายึดมั่นกับสิ่งที่มีแล้วต่อยอดกันไป เรียนรู้ปรับเปลี่ยนกันไป จะเป็นการดีกว่าที่จะเปลี่ยนไปตามกระแสทางเศรษฐกิจ โครงการนี้ก็เช่นกันที่เคยตอบโจทย์ อาจจะได้ผล เพราะโครงการนี้ยังอยู่ให้เกษตรกรได้ปลูกอะไรที่อยากปลูก ตอบจุดประสงค์แล้วว่า

ไม่เหมาะสมปลูกข้าว จึงทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรอยู่ได้กับทุกโครงการ ถือว่าเป็น
คุณประโยชน์อย่างมากต่อเกษตรกร อาจจะไม่ทำให้ชีวิตเกษตรกรดีขึ้น แต่ก็ทำให้
เกษตรกรได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ได้

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปกรณ์ วามวาณิชย์ (2553) ได้
ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษาตำบลวารินชำราบและตำบลแสนสุข
อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า คุณลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน มี
คุณภาพชีวิตไม่แตกต่าง จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ข้อมูลที่จำแนกตามกลุ่มเพศ
สถานภาพสมรส จำนวนบุตร รายได้ และรายได้ต่อครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อปัจจัย
ลักษณะคุณภาพชีวิต

4. จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พบว่า ควร
ปลูกผักรับประทานเอง ปลอดภัยและมีประโยชน์ ประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้สุขภาพอนามัยดี จิตใจดี
และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ควรให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนการปลูกผักอินทรีย์
ให้คำแนะนำเรื่องพืชผักเพื่อสุขภาพ ทำเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร
ปลูกเอง กินเอง และมีรายได้เสริมจากการขายพืชผัก เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 60
ปีขึ้นไปที่ทำนา ทำสวน สุขภาพก็ไม่ค่อยดี มีโรคประจำตัว เบาหวาน ความดัน หัวใจ จึง
เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องเน้นให้ดูแลสุขภาพ โดยเริ่มต้นจากการรับประทานอาหารเช้า 5
หมู่ปลอดภัยและมีประโยชน์ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ให้คำแนะนำ วิธีการปลูกพืชผัก
อินทรีย์ รับประทานได้ และขายได้ เพื่อสุขภาพของทุกคนในชุมชน ควรมีการจัดอบรม ให้
ความรู้เรื่องดิน น้ำ พันธุ์พืชที่เหมาะสมแต่ละพื้นที่ จัดพาไปศึกษาดูงานตามศูนย์การเรียนรู้
เกษตรกรรมในที่ต่าง ๆ เปลี่ยนแนวคิดและสามารถนำมาต่อยอดงานของตนเอง เป็น
แนวทางที่ดีสำหรับเกษตรกรที่จะทำ และทำเป็นอาชีพหลักได้ต่อไป สนับสนุนตรงตาม
อาชีพและความสามารถในแต่ละชุมชน และจัดรวมกลุ่มเป็นศูนย์การเรียนรู้อาชีพที่มีอยู่ใน
ชุมชน เพราะเกษตรกรมีความรู้ที่ยังไม่เพียงพอในการทำเกษตรกรรมทางอื่น ไม่มีความ
มั่นใจในการลงทุนที่จะทำ ดังนั้น ควรมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพื้นที่ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร
เทคนิคต่าง ๆ ที่จะทำได้ผลผลิตโดยเป็นการลงทุนที่ไม่เสียเปล่า รวมถึงเรื่องของ
การตลาดที่จำเป็นในการสร้างรายได้เลี้ยงตัวเอง การศึกษาและประสบการณ์จะทำให้
เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นได้ และถ้าโครงการนี้จัดทำครบตามที่กำหนดไว้ จะทำให้
เกษตรกรได้มีรายได้จากการปลูกพืชผัก ผลไม้ ได้ขายตามตลาดชุมชน ตามหมู่บ้านสร้าง
อาชีพเสริมได้ นอกจากฤดูปลูกข้าว สามารถมีรายได้ให้กับครอบครัว ลดค่าใช้จ่ายได้ด้วย

ดังนั้น ควรสร้างเศรษฐกิจให้มั่นคงเพื่อความเป็นอยู่ของเกษตรกร สนับสนุนอาชีพเสริมของเกษตรกรให้เป็นที่รู้จัก และให้เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น เพื่อให้เกิดรายได้ในชุมชนและเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเกษตรจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ด้านเศรษฐกิจ ควรสนับสนุนเงินทุนให้แก่เกษตรกรในการประกอบอาชีพการเกษตร อาชีพเสริม รวมกลุ่ม สหกรณ์ และตลาด

1.2 สำนักงานเกษตรจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ด้านการศึกษา ควรสนับสนุนการศึกษา ให้ความรู้กับเกษตรกรต่อการประกอบอาชีพการเกษตรทางการตลาด การขายผลผลิต ศึกษาดูงาน และจัดกลุ่มเป็นศูนย์การเรียนรู้อาชีพที่มีในชุมชน

1.3 เกษตรกร ต้องเอาใจใส่ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว ปลอดภัยจากสารเคมี ยาปราบศัตรูพืช ยากำจัดวัชพืช รักษาสุขภาพให้ปลอดภัยจากสุรา ยาเสพติด ปลูกผักอินทรีย์รับประทานเอง

1.4 เกษตรกร ต้องให้ความสนใจด้านนันทนาการ ใช้เวลาว่างในการเพิ่มพูนความรู้จากอาชีพเสริมและงานอดิเรก เป็นการพักผ่อนโดยใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

1.5 เกษตรกร ต้องตระหนักและให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยให้กับชุมชนของตนเองปลอดภัยจากยาเสพติดให้โทษ และจัดสรรเจ้าหน้าที่ออกตรวจตราตามชุมชนต่าง ๆ

1.6 เกษตรกร ร่วมด้วยช่วยกันดูแลสุขภาพแวดล้อมให้สะอาดในชุมชนของตนเอง ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ เฝ้าระวังหรือแจ้งเบาะแสการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่จะเป็นตัวทำลายคุณภาพชีวิต

1.7 เกษตรกร ควรจัดระเบียบที่อยู่อาศัยของตนเอง มั่นใจความสะอาดบ้านเรือนให้มีอากาศถ่ายเทสะดวก ร่มรื่น ปลอดภัยจากพาหะนำโรค จำพวกแมลงสาบหนู ยุง ที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ

1.8 เกษตรกร ควรใช้เวลาว่างกับครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ให้ความรัก ความเข้าใจ ความสามัคคี ลดความขัดแย้ง มีปัญหาให้ช่วยกันแก้ไข ทำกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญ วันพ่อ วันแม่ หรือวันปีใหม่ เพื่อให้เกิดความรัก ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ในพื้นที่อำเภอสีออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว โดยทำการเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อที่จะได้ทราบระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรของแต่ละพื้นที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์